

Tarkastusmuistio

Rikosseuraamuslaitoksen toimitilakulut

Liittyy tarkastukseen: Uusintarikollisuuden vähentäminen rangaistusaikana ja sen jälkeen

Tekijät: Mikko Koskinen ja Anne Hamppula-Luoto

Päivämäärä: 20.6.2016

Diaarinumero: 226/54/2014

Sisällys

1	Ovatko Rikosseuraamuslaitoksen toimitilakulut kehittyneet ennakoidusti?	4
1.1	Toimitilakulujen kasvu vie voimavaroja perustyöltä	4
1.2	Toimitilakulujen kasvun hallinta on haastavaa	7
	Viitteet	11

1 Ovatko Rikosseuraamuslaitoksen toimitilakulut kehittyneet ennakoidusti?

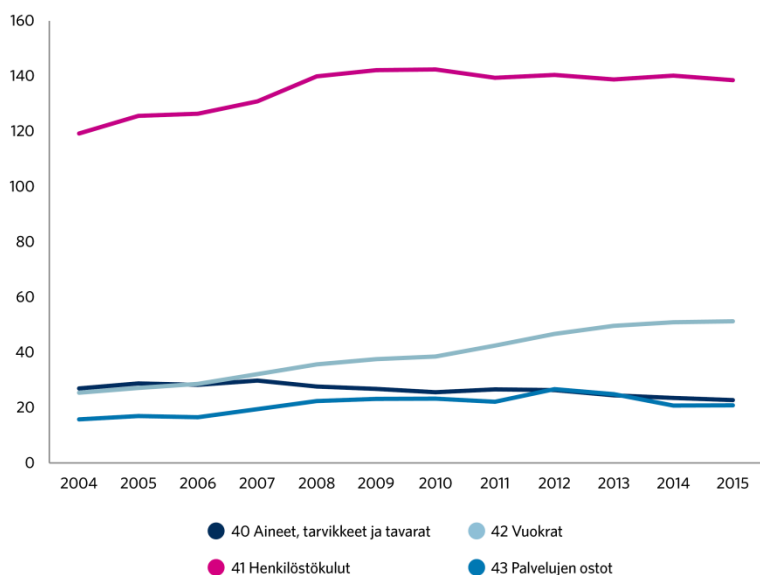
Tämä muistio liittyy *Uusintarikollisuuden vähentäminen rangaistusaikana ja sen jälkeen* -tarkastukseen. Tarkastuksen esiselvityksen mukaan tarkastuksessa selvitetään pääkysymysten ohella, ovatko Rikosseuraamuslaitoksen toimitilakulut kehittyneet vankeuslain voimassaoloaikana Rikosseuraamuslaitoksessa ennakoidulla tavalla. Tässä muistiossa arvioidaan esiselvityksen mukaisesti sitä, miten Rikosseuraamuslaitos on kyennyt ennakoimaan toimitilakulujen muutoksia sekä miten toimitilakulujen kasvuun on pyritty vaikuttamaan. Toimitilakustannusten hallintaa ei käsitellä tarkemmin varsinaisessa tarkastuskertomuksessa.

1.1 Toimitilakulujen kasvu vie voimavaroja perustyöltä

Uusintarikollisuuden vähentämisen keskeisimpiä keinoja ovat päihde-työ, erilaiset toimintaohjelmat ja kuntouttavat toimet, koulutus sekä lähityö. Näillä keinoilla pyritään tukemaan rikoksentekijän siviilielämän taitoja ja kykyä elää rikoksetonta elämää vapaudessa. Rikosseuraamuslaitoksen toimintoihin ja lähityöhön käytettävissä oleviin voimavaroihin ovat vaikuttaneet viime vuosina tehdyt talouden sopeuttamistoimet. Toimintoihin käytettäviin voimavaroihin ovat vaikuttaneet myös toimintamenojen rakenteen muutokset. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenojen jakautumisessa on kymmenen viime vuoden aikana tapahtunut selkeää siirtymää siten, että toimitilojen ja laitosten vuokrakustannukset vievät entistä suuremman osan toiminnan kokonaiskustannuksista.

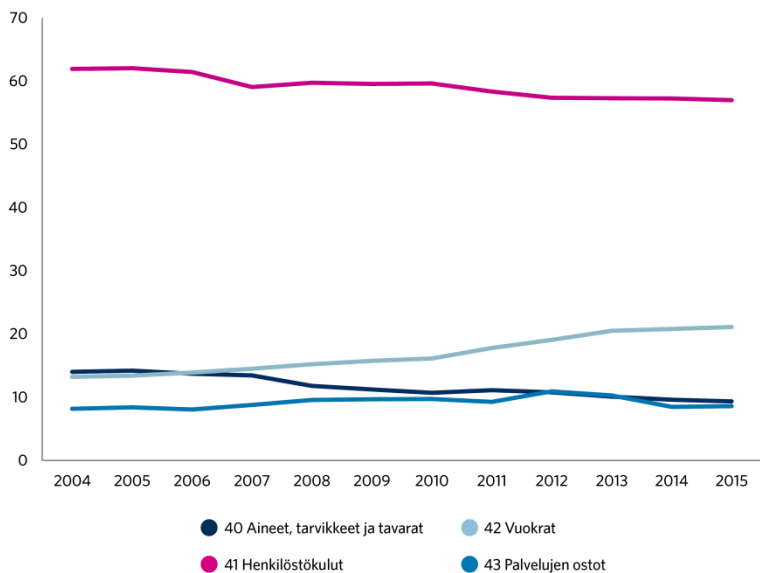
Toimitilakulut ovat lähes kaksinkertaistuneet kymmenessä vuodessa

Euromääräisesti tarkasteltuna nimellishintaiset kiinteistökulut ovat lähes kaksinkertaistuneet kymmenen viime vuoden aikana, kun tarkastelujaksona käytetään vuosia 2005–2015. Tänä aikana Rikosseuraamusviraston ja Rikosseuraamuslaitoksen kiinteistöjen vuokrakulut ovat kasvaneet 27 miljoonasta eurosta 51 miljoonaan euroon (liikekirjanpito 42 Vuokrat). Samanaikaisesti henkilöstökulut ovat kasvaneet huomattavasti maltillisemmin. Nimellishintaiset henkilöstökulut ovat kasvaneet noin 10 prosenttia vuosien 2005–2015 välillä eli 126 miljoonasta eurosta 139 miljoonaan euroon.

Kuvio 1: Rikosseuraamusviraston ja -laitoksen toimintakulujen kehitys 2004–2015, milj.euroa. Lähde: Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöstiedot

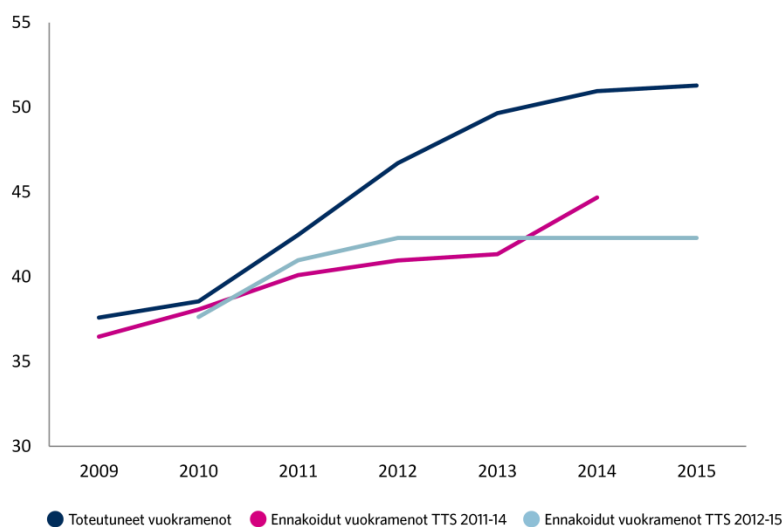
Rikosseuraamuslaitoksen vuokramenojen osuus kokonaismenoista oli 21 prosenttia vuonna 2015, kun kymmenen vuotta aiemmin osuus oli vain 13 prosenttia. Vuokrakulujen osuuden muutos on ollut selkeästi nousujohteinen: tarkastelujakson aikana osuus on kasvanut 57 prosentilla. Vastaavasti henkilöstökulujen suhteellinen osuus on laskenut kymmenen viime vuoden aikana 8 prosenttia. Henkilöstökulut muodostavat noin 57 prosenttia Rikosseuraamuslaitoksen kokonaiskuluista.

Kuvio 2: Rikosseuraamusviraston ja -laitoksen toimintakulujen suhteellisen osuuden muutos 2004–2015, %. Lähde: Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöstiedot

Toimitilakulujen ennakoinnissa ei ole onnistuttu

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan ja talouden suunnittelussa on pyritty arvioimaan eri kululajien tulevaa kehitystä. Toiminta- ja taloussuunnitelmista ilmenee, että tulevien vuosien vuokratulot on arvioitu varsin maltillisiksi, jos arvioita verrataan toteutuneeseen kehitykseen. Vuosina 2009 ja 2010 laadituissa toiminta- ja taloussuunnitelmissa arvioidut vuosien 2014–2015 vuokratulot olivat lähes viidenneksen alle toteutuneiden kustannusten. Arvioitujen ja toteutuneiden kustannusten erot ovat kasvaneet enimmillään yhdeksään miljoonaan euroon. Alla olevasta kuviosta ilmenee, että mitä kauemmas ennuste ulottuu, sitä suuremmaksi kasvaa suunnittelussa arvioitujen ja todellisten vuokratulujen erotus.

Kuvio 3: Rikosseuraamuslaitoksen ennakoitujen ja toteutuneiden vuokratulot vuosina 2009–2015, milj.euroa. Lähde: Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöstiedot sekä Rikosseuraamuslaitoksen toiminta- ja taloussuunnitelmat

Rikosseuraamuslaitos on vuonna 2013 julkaistulla ja syksyllä 2014 päivitetyllä toimitilavisiolla pyrkinyt vastaamaan toimitilakustannusten kasvuun. Rikosseuraamuslaitoksen vuoden 2014 tilinpäätös- ja toimintakertomuksessa on todettu, että laitoksen resurssien nykyinen taso, toimitilakustannusten kasvupaineet ja henkilöstömäärän väheneminen vaikeuttavat nykyisen laajuisen toimitilaverkoston ylläpitoa. Vähenevä henkilöstömäärä ei enää jatkossa riitä turvaamaan olemassa olevan vankilaverkoston laitosturvallisuutta ja kuntouttavan toiminnan nykytasoa. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan toimitilaverkoston kehittäminen toimitilavision mukaisesti tukisi laitoksen toimintaa ja hillitsisi toimitilakustannuksien kasvua.

Toimitilavision sisältää sekä laitosten lakkauttamisia että niiden toiminnan kehittämistä. Toimitilavision ehdotukset mahdollistaisivat noin 10 miljoonan euron nettosäästöt. Toimitilavision avulla saatavilla säästöillä olisi tarkoitus myös rahoittaa suunnitelmaan sisältyviä investointeja. Vision mukaan toimenpiteet johtaisivat enimmillään noin 180 henkilötyövuoden vähennykseen. Rikosseuraamuslaitoksen tekemään suunnitelmaan sisältyvien ehdotusten toteuttamisesta tehdään erilliset päätökset. Myös toimitilavisiota edeltäneessä talouden sopeuttamis-

suunnitelmassa 2012–2016 on viitattu toimitilarakenteen kehittämiseen sekä toimitilojen käytön tehostamiseen.

1.2 Toimitilakulujen kasvun hallinta on haastavaa

Tarkastuksen yhteydessä Rikosseuraamuslaitosta pyydettiin selvittämään, miten edellä kuvattua toimitilakulujen kasvua on kyetty ennakoidaan sekä miten siihen on reagoitu ja pyritty vaikuttamaan. Saadun selvityksen perusteella tarkastelujaksolla ja jo ennen sitä on tapahtunut paljon asioita ja kehityskulkuja, joiden takia Rikosseuraamuslaitoksen toimitilakulut ovat kasvaneet ennakoitua nopeammin ja niihin vaikuttaminen on ollut haastavaa. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan suunniteltujen ja toteutuneiden menojen eroihin ovat vaikuttaneet myös budjettivalmistelun ohjeet, joiden mukaan indeksikorotukset on voitu budjetoida vain toiminta- ja taloussuunnitelmien ensimmäiselle vuodelle.

Rikosseuraamuslaitoksen mukaan vankilakiinteistöjen korjausvelka on kasvanut

Rikosseuraamuslaitoksen toimitilakustannusten kehitykseen vaikuttaa huomattavasti lähtötilanne, jossa laitos on sitoutunut Senaatti-kiinteistöiltä vuokrattuihin kiinteistöihin pitkäaikaisilla vuokrasopimuksilla. Samalla vankilaverkosto koostuu erityiskiinteistöistä, joiden pääomavuokra-, ylläpito- ja energiakustannukset ovat poikkeuksellisen suuret muihin hallinnonaloihin verrattuna. Rikosseuraamuslaitoksella ei ole juurikaan mahdollisuuksia vuokrata tiloja Senaatti-kiinteistöjen ulkopuolisilta tahoilta.

Rikosseuraamuslaitoksen selvityksen mukaan keskeisimpiä syitä toimitilakulujen ennakkoinnin vaikeuksiin on ollut se, että vuokrattujen rakennusten korjausvelka on kasvanut jatkuvasti eivätkä tähän liittyvät kustannukset ole jakautuneet oikeudenmukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen ja Senaatti-kiinteistöjen välillä. Alun alkaen vankilakiinteistöt siirrettiin Valtion kiinteistölaitokselle (nyk. Senaatti-kiinteistöille) alennetulla tasearvolla, jolloin pääomavuokraus toteutettiin Rikosseuraamuslaitoksen mukaan lähtötasoltaan liian alhaisena. Tämä on puolestaan aiheuttanut ongelmia Senaatti-kiinteistöjen liiketoimintaan. Maksetut pääomavuokrat eivät ole kerryttäneet vuokravaikutuksettomien parannustöiden rahoitusta suunnitellulla tavalla, koska maksetuista vuokrista korjauksiin suunnattu osuus on ollut lähtötasoltaan liian pieni¹. Lisäksi tehtyihin sopimuksiin ei ole sisältynyt poistomekanismeja, jolloin kaikki kunnostustoimet ovat lisänneet vuokratuloja eikä ajan kuluminen ole tuonut väljyyttä tai tilaa investoinneille.

Rikosseuraamuslaitoksen mukaan omistajalle kuuluvien perusparannustöiden ja investointien vähäisyys on aiheuttanut sen, että myös peruskorjausluonteisista hankkeista on aiheutunut odottamatonta vuokratilakustannusten kasvua. Saadun vastauksen mukaan lähes kaikki muutokset ovat vaikuttaneet vuokraa korottavasti, vaikka oikeusministeriön vankeinhoito-osaston ja Valtion kiinteistölaitoksen 14.12.2000 allekirjoittaman puitesopimuksen mukaan vain vankeinhoitolaitoksen esittämät muutostyöt ja vastaavat parannukset rinnastetaan uusinvestointeihin eikä muilla peruskorjaustöillä tulisi olla vuokravaikutusta. Rikosseuraamuslaitos on pyrkinyt neuvotteluteitse vaikuttamaan siihen, että Senaatti-kiinteistöt toteuttaisi alkuperäisen kiinteistöuudistuksen

peruseriaatteiden mukaisesti omistajalle kuuluvat peruskorjaushankkeet ilman vuokravaikutusta.

Kiinteistömenojen kasvaessa Rikosseuraamuslaitos on viime vuosina jäädyttänyt investointinsa, ja sen on ollut pakko toteuttaa Senaatti-kiinteistöjen kanssa vain välttämättömät vankien ja henkilökunnan terveyden ja turvallisuuden edellyttämät peruskorjaukset. Näiden tarve on johtunut elinkaarensa päässä olevien rakennusten huonosta kunnosta.

Rikosseuraamuslaitoksen mukaan uudis- ja peruskorjaushankkeiden ongelmana on ollut se, että ennen rakennushankkeen alkua on ollut erittäin vaikea varmistua lopullisen vuokran määrästä. Tämä johtuu siitä, että vuokran määräytymisen laskentaperusteet eivät ole aina olleet läpinäkyviä. Rakennushankkeiden vuokrasopimuksissa vuokra määräytyy pääosin toteutuneiden kustannusten perusteella, jolloin kustannusriskit ovat jääneet vuokralaiselle. Lopullista vuokravaikutusta määriteltessään Senaatti-kiinteistöt määrittää vuokratustannukset toteutuneiden kokonaiskustannusten perusteella ilman omaa riskinottoa.

Kiinteistöistä luopuminen on haastavaa

Rikosseuraamuslaitos ei päätä yksin toimitilaverkostosta. Vuokratulujen ennakkointia ja erityisesti niihin vaikuttamista on hankaloittanut se, että pitkän ajan suunnitelmien tavoitteena olleita vankiloista luopumisia ei ole kyetty toteuttamaan suunnitellulla tavalla. Päätösvalta asiassa on oikeusministeriöllä. Toiminnallisten näkökohtien lisäksi päätöksentekoon vaikuttavat myös laajemmat yhteiskunnalliset tavoitteet, kuten esimerkiksi aluepolitiikka ja kriminaalipolitiikka. Hallituksen huhtikuussa 2016 tekemässä julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2017–2020 on kohdennettu lisärahoitusta Rikosseuraamuslaitoksen toimintakyvyn turvaamiseen ja vankilaverkoston ylläpitoon yhteensä 34,9 milj. euroa². Päätös tarkoittaa nykyisen toimitilaverkoston säilyttämistä.

Rikosseuraamuslaitoksen mukaan tarpeettomista toimitiloista ja vuokrasta irtautumisen vaikeudet liittyvät myös sopimusteknisiin asioihin ja niihin liittyviin erimielisyyksiin. Vankilaverkosta onkin ylläpidetty myös sen takia, ettei Senaatti-kiinteistöjen kanssa ole päästy sopimukseen siitä, voiko rakennuksia tai alueita irtisanoa ilman, että tästä syntyy kustannuksia vuokralaiselle. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan myös vuokrasopimusten purkamiseen liittyvissä asioissa sopimukseen pääsy Senaatti-kiinteistöjen kanssa on saattanut kestää suhteettoman pitkään. Näin ollen Rikosseuraamuslaitos on joutunut ylläpitämään toimintansa kannalta tarpeettomia rakennuksia. Tämä on osaltaan vaikuttanut siihen, että suunnitelmista huolimatta säästöjä ei ole saatu merkittävästi toteutettua toimitilatarpeen vähentyessä.

Kiinteistöjen ylläpidon kustannuksia on siirretty vuokriin

Liikekirjanpidon mukaisten vuokratulujen kasvuun ovat vaikuttaneet myös eräiden vankiloiden vuokramallien muutokset, joissa alkuperäisestä pääomavuokrasta on siirretty jaetun kokonaisvuokran malliin. Jaetun kokonaisvuokran mallissa kiinteistön ylläpidon toimintamenot (hoito- ja huoltokulut) siirtyvät vuokramenoihin. Kuluja on siis syntynyt aiemminkin, mutta muutosten myötä ne kirjataan vuokramenoiksi. Lisäksi vuokraan on lisätty kiinteistöverot ja uusi, erillinen Senaatti-kiinteistöjen managerointi. Nämä muutokset ovat osaltaan lisänneet vuokramenokirjauksia ja kasvattaneet vuokramenojen suhteellista osuutta. Sinänsä jaetun vuokran malliin siirtyminen on ollut Rikosseuraamuslaitoksen

mukaan mielekästä, koska uuden mallin ansiosta on kyetty vähentämään kiinteistöhoidon tehtävissä toiminutta omaa henkilöstöä. Tässä muistiossa ei ollut mahdollista arvioida sitä osuutta vuokramenojen kasvusta, joka johtuu vuokramallien muutoksesta.

Toimitilakulujen hallintaa on kehitetty yhteistyössä

Rikosseuraamuslaitoksen mukaan kiinteistökulujen budjetointiin on kiinnitetty entistä enemmän huomiota ja vuosittaista vuokrakehitysarviota on ryhdytty valmistelemaan yhteistyössä Senaatti-kiinteistöjen kanssa. Yhteistyössä laadittavaan toimintasuunnitelmaan on sisällytetty vuokrien ohella kaikki kiinteistökulut. Lisäksi Senaatti-kiinteistöjen tilanhallinnan raportoinnin luotettavuutta on pyritty parantamaan.

Aluetasolla rikosseuraamusalueet järjestävät Senaatti-kiinteistöjen kiinteistöpäälliköiden kanssa laitoskohtaiset palaverit kaksi kertaa vuodessa. Näissä käydään läpi edellisen vuoden toiminta ja suunnitelmaan tulevan vuoden toimenpiteet ja hankkeet. Rakennushankkeita varten voidaan perustaa erillisiä työryhmiä, joissa ovat mukana alueen ja laitoksen edustajat. Keskusyksikötasolla Senaatti-kiinteistöt on asettanut Rikosseuraamuslaitosta varten oman asiakaspäällikön, jonka kanssa Rikosseuraamuslaitoksen toimitilapäällikkö käsittelee asioita lähes päivittäin. Myös Senaatti-kiinteistöjen ja Rikosseuraamuslaitoksen ylin johto käyvät yhteistyöneuvotteluja.

Rikosseuraamuslaitoksen mukaan sillä ja Senaatti-kiinteistöillä on usein näkemuseroja toimitilojen kehittämisestä ja niihin liittyvistä vuokra vaikutuksista. Osittain tämä johtuu Senaatti-kiinteistöjen liikelaitostointimallin tuottovaatimuksesta, joka mutkistaa neuvottelutilanteita. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan vankilaverkoston kehittämisen erityisenä heikkoutena on se, ettei liikelaitoksen käytölle ole vaihtoehtoja. Myös Rikosseuraamuslaitoksen ja Senaatti-kiinteistöjen työnjaossa on edelleen kehitettävää, sillä kiinteistöjen käyttäjän näkökulmasta vuokralaiselle jää paljon vastuuta hankkeiden suunnittelussa ja valvonnassa. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan sen henkilökunta joutuu myös tekemään sille kuulumattomia kiinteistöhuollon ja kunnossapidon tehtäviä jaetun pääomavuokran kohteissa. Näihin epäkohtiin on kiinnittänyt huomiota myös eduskunnan tarkastusvaliokunta vuonna 2014³.

Rikosseuraamuslaitoksen arvion mukaan vuoden 2016 alusta käyttöön otetulla omakustannusperiaatteeseen perustuvalla vuokrajärjestelmällä ei kyetä merkittävästi vaikuttamaan toimitilakustannusten kasvuun. Budjettineutraalisti tehdyn muutoksen ei arvioida vaikuttavan merkittävästi edellä kuvattuihin ongelmiin, sillä uudessakin mallissa vuokranmääräytymisperiaatteet ovat väljiä ja epäselviä⁴, jolloin vuokralainen ei voi olla varma siitä, miten omakustannusperiaate toteutuu. Samoin uudessa mallissa käytössä oleva kokonaisvuokramalli soveltuu sellaisenaan huonommin Rikosseuraamuslaitoksen tilojen vuokraperusteeksi kuin jaetun vuokran malli. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan kaksi valtion toimijaa joutuu jatkossakin ajamaan omaa etuaan neuvotellessaan omista näkökulmistaan rakennushankkeiden vuokra vaikutuksista ja kiinteistöjen irtisanomismahdollisuuksista. Rikosseuraamuslaitoksen antaman lausunnon mukaan omakustannusperiaatteeseen perustuvalla mallilla ei myöskään pystytä pienentämään vuokrakustannusten suurta osuutta Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenoista⁵.

Toimitilakulujen hallintaa on parannettu myös sisäisin toimin

Rikosseuraamuslaitos on puuttunut toimitilakuluihin myös sisäisillä toimilla. Vuonna 2012 asetettiin toimitilatiimi käsittelemään ja ohjaa-

maan ajankohtaisia tilanhallinnan tehtäviä. Toimitilatiimin tehtävänä on ollut muun muassa seurata vuokramenojen kehitystä sekä yksittäisten rakennushankkeiden etenemistä ja niiden kustannuksia. Tiimi on toiminut yhteistyössä Senaatti-kiinteistöjen kanssa. Vuonna 2013 Rikosseuraamuslaitos perusti toimitilapäällikön viran lisätäkseen omaa asiantuntemustaan tilanhallinnan asioissa. Tämän jälkeenkin on rekrytoitu osaamista parantamaan tilanhallinnan analysointia ja johtopäätösten tekoa.

Rikosseuraamuslaitos on laatinut myös talouden sopeuttamissuunnitelman toimintaedellytystensä turvaamiseksi. Suunnitelmassa on pyritty vähentämään toimitilakustannuksia ja niihin liittyviä toimintamenoja neljällä eri projektilla:

- kiinteistöhuollon ja kunnossapidon kehittäminen
- toimitilojen käytön tehostaminen yhdyskuntaseuraamustoimistoissa
- henkilökunnan asuntojen määrän vähentäminen ja kustannusvastaavuuden parantaminen
- energiankulutuksen vähentäminen.

Edellä mainittua suunnitelmaa on toteutettu muun muassa irtisanomalla ne palvelussuhdeasunnot, jotka ovat olleet irtisanottavissa. Rikosseuraamusalueet ovat kartoittaneet eri toimintojen tilantarvetta, ja mahdollisuuksien mukaan on irtisanottu käyttämättömiä tai vähäisellä käytöllä olevia tiloja ja alueita. Rikosseuraamuslaitos on myös teettänyt energiatehokkuussuunnitelman ja toteuttanut vuosien 2013–2015 aikana suunnitelmassa ehdotettuja investointeja sekä omalla toimintamäärärahalta pääomavuokraohteissa että Senaatti-kiinteistöjen toteuttamana jaetun kokonaisvuokran kohteissa. Tilanhallinnan tehtäviä on vähennetty laitoksissa vuosittain luonnollisen poistuman kautta ja osia tehtävistä on keskitetty rikosseuraamusalueiden kiinteistöpäälliköiden vastuulle.

Viime vuosina Rikosseuraamuslaitos on rajoittanut laitosten investointeja siten, että vain välttämättömät vankien ja henkilökunnan terveyden ja turvallisuuden edellyttämät rakennusinvestoinnit on voitu toteuttaa. Edellä mainittujen toimien ansiosta Rikosseuraamuslaitoksen vuokramenojen kasvu on hidastunut viime vuosien aikana.

Rikosseuraamuslaitoksen mukaan vuonna 2013 laaditun ja vuonna 2014 päivitetyn toimitilavision mukaiset toimet käynnistetään heti, kun poliittiset päätöksentekijät mahdollistavat niiden toteuttamisen. Osaa hankkeista on jo ryhdytty suunnittelemaan. Erityisesti Jyväskylään suunniteltu rikosseuraamuscampus on etenemässä, ja lisäksi on suunniteltu Keravan vankilan supistamista avovankilaksi. Rikosseuraamuslaitos voisi vähentää nykyistä tilantarvettaan lähes puoleen, mikäli vankilakonseptoinnissa onnistutaan linjaamaan vankikohtainen tilantarve (n. 50 m²/vanki). Konseptia ei voida kuitenkaan toteuttaa nykyisessä laitospöytäkirjassa, vaan se edellyttäisi vankilaverkoston merkittävää uudistamista.

Viitteet

---

¹ Rikosseuraamuslaitoksen selvityksen mukaan kyseisen erän olemassaoloa ja sen kehittymistä ei pystytty seuraamaan kovin pitkään.

² Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2017—2020, VM 14.4.2016

³ Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintö 5/2014, s. 14.

⁴ Omakustannuserä tarkoittaa sitä, että vuokriin kohdistetaan kaikki Senaatti-kiinteistöjen kustannuserät ja omalle pääomalle määritelty vaihtoehtokustannus. Vaihtoehtokustannus lasketaan valtion lainanoton korkokustannuksista neljän vuoden keskiarvona ja neljän vuoden välein. Valtion vuokrajärjestelmä uudistuu, Kontrahti 2/2015, s. 16.

⁵ Rikosseuraamuslaitoksen lausunto Senaatti-kiinteistöjen esityksestä valtion uuden vuokramallin vakioehdoista, vuokrasopimusmallista sekä vuokrasopimusten vastuurajataulukoista, Rikosseuraamuslaitoksen lausunto 8.3.2016 (dnro 11/090/2016).